

Juha Pylväs kesk ym.

Keskustelualoite maatalouden kannattavuuskriisistä

Eduskunnan puhemiehelle

Suomalaiset maanviljelijät ovat poikkeuksellisen vakavassa tilanteessa, sillä elintarvikeketjun rakenteelliset ongelmat ja äkillisesti nousseet kustannukset ovat ajaneet alkutuottajan syvään ahdinkoon. Maatalous on kannattavuuskriisissä, joka on todellinen uhka myös kotimaisen ruuan huoltovarmuudelle.

Elintarvikkeiden kuluttajahinnat nousivat viime vuonna Suomessa Tilastokeskuksen julkaiseman kuluttajahintaindeksin mukaan 0,57 prosenttia. Lihan ja eläintuotteiden hinnat nousivat vain reilut 3 prosenttia. Huonosta satovuodesta huolimatta viljan tuottajahinnat nousivat aluksi vain rehuviljassa ja vasta myöhemmin leipäviljassa. Rehuohran hinta nousi matalan kotimaisen tarjonnan ja kansainvälisen hintakehityksen vuoksi lähes 70 prosenttia, kauran 53 ja vehnän 46 prosenttia vuoden takaiseen nähden. Kokonaisuudessaan maatalouden tuottajahintaindeksin vuosimuutos oli 9,1 prosenttia.

Maatalouden kustannukset, erityisesti muuttuvat kustannukset, nousivat historiallisen nopeasti vuoden 2021 jälkimmäisellä puoliskolla. Tästä syystä vuositasolla kerrottavat muutokset eivät anna todellista kuvaa muutoksen nopeudesta ja rajuudesta, vaan tarkastelua tulisi tehdä pidemmällä aikavälillä. Tilastokeskuksen mukaan maatalouden tuotantotarvikkeet ja palvelut kallistui-
vat vuodessa lähes 28 prosenttia ja maatalouden investointeihin käytettävät tavarat ja palvelut lähes 8 prosenttia. Typpilannoitteet maksoivat vuoden lopussa 144 prosenttia enemmän ja yhdistelmälannoitteet 114 prosenttia enemmän kuin vuoden 2020 lopussa. Lannoitteiden hinnan kallistuminen johtuu typpilannoitteiden valmistukseen käytettävän maakaasun hinnan voimakkaasta kasvusta Keski-Euroopassa. Rehuviljojen hinnat puolestaan nousivat 61 prosenttia, ja rehu-seokset maksoivat viidenneksen enemmän kuin vuotta aiemmin. Energian hinnannousu ei näy täysimääräisesti viime vuoden tilastoissa, vaan se ajoittunee suurimmalta osin vuoden 2022 ensimmäiselle vuosineljännekselle tai vuosipuoliskolle. Tästä huolimatta energianhinnan vuosimuutos on lähes 33 prosenttia. Kasvinviljelytilalle suurimpia muuttuvien kustannusten eriä ovat lannoitteet ja energia ja kotieläintiloille puolestaan rehut, lannoitteet ja energia.

Luonnonvarakeskuksen maatalouden kokonaislaskennassa maatalouden muuttuvat kustannukset ovat olleet viime vuosina 2,7—3 mrd. euron luokkaa, joten muuttuvien kustannusten 28 prosentin nousu vuodessa on valtava. Myyntituotot ovat puolestaan vuosina 2018—2019 olleet 3,35—3,75 mrd. euroa. Korkeat viljan hinnat eivät ole juurikaan siirtyneet viljelijälle, sillä myytävää viljaa oli koko maan tasolla niukalti huonon satovuoden takia. Luonnonvarakeskuksen 17.2.2022 julkaiseman tilaston mukaan viime kesän viljasato oli pienin 30 vuoteen ja oli 2,6 mrd. kiloa. Tämän hetken hankalan tilanteen hahmottamiseksi tulee tarkastella koko 2000-luvun vilja-

Keskustelualoite KA 4/2022 vp

satoja, joissa vuosina 2000—2015 Suomen viljasato oli vain yhtenä vuonna alle 3,5 mrd. kiloa ja viiden viimeisen vuoden aikana puolestaan vain yhtenä vuonna yli 3,5 mrd. kiloa.

Tilanteella tulee olemaan vaikutuksia maataloustuotantoon Suomessa. Tilannekuva on niin poikkeuksellinen, että historiasta on vaikea hakea vastaavaa muutostilannetta vertailukohtaksi. Lannoitekauppa on ollut poikkeuksellisen hiljaista lokakuun alun jälkeen. Nykyisillä panoshinnoilla ja ensi syksyille tarjotuilla viljan kiinteillä hinnoilla sekä keskisadoilla ennakoitu sadon arvo katkaisi viljelyn muuttuvat kustannukset, mutta työpanokselle ei enää saisi juurikaan korvausta. On todennäköistä, että viljelty peltoala vähenee kesällä 2022, mutta muutoksen suuruutta on vielä vaikea arvioida. Etenkin kotieläintilat ovat erittäin vaikeassa tilanteessa. Kustannukset ovat nousseet merkittävästi, eivätkä tuottajahinnat ole seuranneet riittävästi perässä. Esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa on havaittavissa käänteen tuottajahinnoissa tapahtuneen jo vuosi sitten mm. naudanlihan ja maidon osalta.

Samaan aikaan päivittäistavarakaupat ovat tulosjulkistusten mukaan tehneet ennätystulosta. Voidaankin sanoa, että keskittyneen kaupan suuren neuvotteluvoiman vuoksi markkinatalous ei toimi normaalisti Suomessa. Kotimainen maitosektori on kärsinyt Venäjän vastapakotteiden, ulkomaalaisomisteisten kilpailijayhtiöiden ja Kilpailuviraston toimesta. Myös leipäviljamylyjä myydään ulkomaille huonon kannattavuuden vuoksi. Lihatalojen neuvotteluasema suhteessa kauppaan on heikko, sillä pilaantuva elintarvike on pakko saada myytyä, eikä sopimusten syntymistä uskalleta riskeerata. Pitkiä sopimuksia ollaan valmiita avaamaan kesken sopimusjaksojen silloin, kun se on kaupan puolelta hyödyllistä, mutta ei koskaan lihajalostajien toiveesta silloin, kun markkina on muuttunut.

Kauppaketjut puhuvat vastuullisuudesta paljon. Vastuullisuutta olisi toimia kotimaassa niin, että maataloustuotanto ei romahda. Jos kuljetusalalla polttoaineiden hinnat nousevat, sopimukset aukaistaan ja hintoihin tulee lisää. Tätä toimintatapaa ei ole edelleenkään sovellettu elintarvikealalla kehotuksista huolimatta.

Investoineella ja velkaisella kotieläintilalla ei ole suuria mahdollisuuksia sopeuttaa tuotantoa kustannustilanteeseen. Pankkien rooli maatilayritysten maksuvalmiuslainojen sekä investointien luotottajina onkin avainasemassa. Velkaisilla kotieläintiloilla tuotannon lopettaminen tarkoittaa samalla konkurssia ja tilalta lähtöä. Lopettajat ovat niitä tiloja, joiden tase kestää tuotannon alasajon.

Täytyy muistaa, että mikäli Suomessa ei ole kannattavaa alkutuotantoa, ei meillä ole elintarvikejalostustakaan. Elintarvikeketjussa työskentelee yli 300 000 suomalaista, joten ala on Suomessa myös merkittävä työllistäjä. Kotimaisen alkutuotannon tärkeyttä puoltaa myös se, että muualta tuotavat raaka-aineet on kannattavampaa jalostaa siellä, missä työvoima on halpaa. Ruuantuotannon kriisin myötä siis koko elintarvikeketjun työpaikat ovat vaarassa.

Vaarassa on myös elintarvikkeiden huoltovarmuus ja siten Suomen kokonaisturvallisuus. Venäjän hyökkäys Ukrainaan johtaa uusiin pakotteisiin, jotka vaikuttavat Suomen maatalouden toimintaedellytyksiin. Tulevaisuudessa on ylipäätään ennustettavissa kriisejä sekä kansainvälisten selkkausten että maapallon kasvavan väestön ja ilmastonmuutoksen aiheuttaman peltokadon vuoksi. Suomalainen ruuantuotanto tulee turvata vaikean kauden yli.

Keskustelualoite KA 4/2022 vp

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta käy ajankohtaiskeskustelun ruuantuotannon turvaamisesta poikkeuksellisessa taloudellisessa ja maailmanpoliittisessa tilanteessa, investoineiden maatalojen toiminnan turvaamisesta ja erityisesti viljelijän neuvotteluaseman parantamisesta elintarviketjussa.

Helsingissä 24.2.2022

Juha Pylväs kesk
Pekka Aittakumpu kesk
Hannakaisa Heikkinen kesk
Petri Honkonen kesk
Hannu Hoskonen kesk
Hanna Huttunen kesk
Eeva Kalli kesk
Anne Kalmari kesk
Hilkka Kemppe kesk
Tuomas Kettunen kesk
Mikko Kinnunen kesk
Esko Kiviranta kesk
Pasi Kivisaari kesk
Hanna Kosonen kesk
Mikko Kärnä kesk
Joonas Könttä kesk
Markus Lohi kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Jouni Ovaska kesk
Arto Pirttilahti kesk
Mikko Savola kesk
Juha Sipilä kesk
Ari Torniainen kesk
Anu Vehviläinen kesk